

INIMĂ NEÎNFRICATĂ

Povestea începe în primele zile din ianuarie 2012, când am observat că un alt Jon Ronson posta pe Twitter. La profil avea o fotografie cu mine. Numele lui de Twitter era @jon_ronson. Cea mai recentă postare a sa, care a apărut tocmai când mă uitam uluit pe contul lui, spunea așa: „Mă duc acasă. Trebuie să iau rețeta pentru o porție uriașă de scoici cu guarana, în chiflă cu maioneză :D. #yummy.“

„Cine ești?“, l-am întrebat într-un mesaj.

„Mă uit la #Seinfeld. Mor după o porție mare de kebab cu țelină, biban, smântână și puțin lemon-grass #păpică“, a postat el imediat.

Nu știam ce să fac.

A doua zi dimineață, am verificat pagina lui @jon_ronson chiar înainte să mi-o verific pe-a mea. În timpul nopții, postase: „Visez ceva despre #timp și #cocoșel.“

Contul lui avea douăzeci de abonați. Unii erau oameni pe care îi știam în realitate și care probabil se întrebau cum de-am devenit așa, din senin, un pasionat al bucătăriei fusion și de când am început să visez cu atâta candoare la cocoșei.

M-am pus pe investigat. Am descoperit că un tânăr cercetător pe nume Luke Robert Mason, care fusese în trecut la Universitatea Warwick, postase cu câteva săptămâni în urmă un comentariu pe

site-ul *The Guardian*. Era un răspuns la un filmuleț despre *spambots*¹, făcut de mine. „I-am construit lui Jon propriul infomorf²“, scria el. „Îl puteți urmări pe Twitter, aici: @jon_ronson.“

„A, deci e un fel de *spambot*“, mi-am zis. OK. Se rezolvă. Probabil că Luke Robert Mason a avut impresia că-mi va plăcea un *spambot*. Iar când va afla că nu-mi place, o să-l dezactiveze.

Așa că i-am dat un mesaj pe Twitter: „Salut! Ai vrea, te rog, să dezactivezi *spambot*-ul?“

Au trecut zece minute. Apoi mi-a răspuns: „Preferăm termenul de infomorf.“

„Dar mi-a preluat identitatea“, i-am scris eu încruntat.

„Infomorful nu preia nicio identitate“, mi-a răspuns el. „Ci doar refolosește în alt scop datele din rețelele sociale, într-o estetică infomorfă.“

Am simțit deja un nod în coșul pieptului.

„#iuuuu, la naiba, ce poftă mi s-a făcut de ceapă la grătar cu niște pâine crocantă. #păpică“, a postat @jon_ronson pe Twitter.

Eram în război cu propria-mi versiune robotică.

A trecut o lună. @jon_ronson posta de douăzeci de ori pe zi despre vârtejul vieții lui sociale, despre „serate“ și un vast cerc de prieteni. Acum avea cincizeci de abonați. Tuturor li se transmitea

¹ Programe create pentru a colecta adrese de e-mail de pe internet, cărora să le trimită mesaje nedorite – *spam*.

² Corp de informație digitală, ce poate simula diverse trăsături, cum ar fi personalitatea umană. Termenul a fost pentru prima dată folosit de Charles Platt, în romanul *The Silicon Man* (1991), pentru a desemna o conștiință biologică transferată într-un computer.

o imagine despre viziunea mea în materie de serate și prieteni care-i inducea dezastruos în eroare.

Spambot-ul mă făcea să mă simt neputincios și cătrănit. Identitatea mea fusese redefinită într-un mod cu totul eronat de către niște străini, iar eu nu puteam interveni.

I-am trimis un mesaj pe Twitter lui Luke Robert Mason. Dacă hotărârea lui de a nu dezactiva *spambot*-ul era de neclintit, n-ar fi vrut măcar să ne întâl-nim? Aș putea să filmez tot și să pun înregistrarea pe YouTube. A fost de acord, spunându-mi că-mi va explica bucuros filosofia din spatele infomorfului. I-am răspuns că aș fi, fără îndoială, interesat să cunosc filosofia din spatele *spambot*-ului.

Am închiriat o cameră la Central London. El a venit însoțit de doi alți bărbați – echipa din spa-tele *spambot*-ului. Se cunoscuseră la Universitatea Warwick. Luke era cel mai tânăr dintre ei, un bărbat arătos de douăzeci și ceva de ani, pe care CV-ul online îl recomanda drept „cercetător în tehnologie și cybercultură, și director al conferinței Viitoruri Virtuale“. David Bausola arăta ca un profesor non-conformist, genul de persoană care ar putea lua cuvântul la o conferință despre Aleister Crowley¹. El era „tehnolog creativ“ și directorul general al unei agenții digitale, Philter Phactory. Dan O’Hara era tuns la zero și avea o privire pătrunzătoare, ener-vată. Avea fălcile încleștate. Avea vreo treizeci-pa-truzeci de ani și era lector de literatură engleză și

¹ Celebru ocultist, magician și filosof britanic, fondator al religiei și filosofiei Thelema, autoproclamat profetul ce trebuia, la începutul secolului XX, să conducă umanitatea spre Eonul lui Horus.

americană la Universitatea din Köln. Înainte fusese lector la Oxford. Scrisese o carte despre J.G. Ballard, intitulată *Metafore extreme*, și o alta intitulată *Thomas Pynchon: Schizofrenie & control social*. Din câte am înțeles, David Bausola construise propriu-zis *spambot*-ul, iar ceilalți doi asiguraseră „cercetarea și consultanță“.

Le-am sugerat să se așeze toți trei pe canapea, ca să încapă în cadru. Dan O'Hara le-a aruncat celorlalți o privire fugară.

— Hai să-i facem pe plac, le-a spus el.

S-au așezat toți trei, Dan la mijloc.

— Cum adică „să-mi faceți pe plac“? l-am întrebat.

— E vorba de control psihologic, mi-a răspuns.

— Crezi că eu v-am cerut să stați toți trei pe canapea ca să vă controlez psihologic? am întrebat.

— Absolut, a zis Dan.

— În ce fel? am întrebat.

— Așa fac și eu cu studenții, a răspuns Dan. Eu mă așez separat, pe un scaun, iar ei stau aliniați pe canapea.

— De ce-ai vrea să-ți controlezi psihologic studenții? l-am întrebat.

Pentru o clipă, Dan a părut un pic îngrijorat, fiindcă îi scăpase această mică ciudățenie.

— Ca să controlez mediul de învățare, a zis el.

— Și acum te simți inconfortabil? l-am întrebat.

— Nu, nu chiar, a spus el. Dar tu, tu te simți inconfortabil?

— Da, i-am răspuns.

— De ce? m-a întrebat Dan.

Și am început să-mi înșir motivele.

— Universitarii, am început eu, nu dau buzna neinvitați în viața unei persoane și se-apucă s-o folosească pentru cine știe ce experiment academic; iar când vă rog să-l dezactivați, voi îmi răspundeți: *O, dar nu e un spambot, ci un infomorf.*

— Cred că există mulți Jon Ronsoni în lume, nu? a dat el din cap, aplecându-se. Oameni cu același nume? Așa e?

L-am privit suspicios.

— Sunt convins că există oameni cu același nume ca mine, i-am răspuns precaut.

— Și eu am aceeași problemă, a continuat Dan, zâmbind. Mai e un cercetător universitar cu același nume ca mine.

— N-aș putea spune că avem *exact* aceeași problemă, i-am zis, fiindcă problema mea propriu-zisă e că trei străini mi-au furat identitatea și au creat o versiune robotică a mea pe care refuză s-o dezactiveze, deși provin de la universități de renume și țin conferințe la TEDx.

— Ce spui tu, a oftat prelung Dan, e că există un singur Jon Ronson. Așa că ieși la înaintare susținând că tu ești adevăratul Ronson, de parc-ar putea exista așa ceva, și că vrei să-ți păstrezi integritatea și autenticitatea. Corect?

L-am privit fix.

— Am impresia că mai degrabă *tu* ne sâcâi pe noi, a continuat Dan, pentru că ceea ce spui nu ne convinge deloc. După părerea noastră, există la mijloc un strat de artificialitate, iar ceea ce încerci tu de fapt să protejezi este personalitatea ta online – *brandul* Jon Ronson. Așa e?

— NU, AȘA POSTEZ EU PE TWITTER, am țipat.

— Dar internetul nu e lumea reală, mi-a răspuns Dan.

— Eu sunt cel care scrie mesajele, i-am spus. Și tot eu apăs „Trimite“. Așa că eu sunt cel care activează pe Twitter.

Ne-am privit unii pe alții.

— Și asta nu e vreo cercetare academică. Nu e vorba de postmodernitate. Ci de fapte.

— Foarte bizar, a spus Dan. Abordarea ta mi se pare foarte stranie. Cred că ești unul dintre foarte puținii oameni care au ales să-și folosească numele adevărat pe contul de Twitter. Cine face așa ceva? De-asta, Jon, sunt un pic suspicios în legătură cu motivația ta. De-asta cred că folosești Twitter-ul ca strategie de *brand management*.

N-am răspuns, dar până în ziua de azi regret amarnic că nu mi-a trecut prin minte să-i atrag atenția că numele lui Luke Robert Mason pe Twitter este @LukeRobertMason.

Conversația noastră a continuat pe același ton preț de vreo oră. I-am spus lui Dan că nu am folosit expresia „*brand management*“ niciodată în viața mea. Un astfel de limbaj mi-e complet străin.

— La fel și cu *spambot*-ul vostru, i-am zis. Limbajul pe care-l folosește e complet diferit de al meu.

— Da, mi-au răspuns cei trei la unison.

— Și tocmai asta mă scoate așa de tare din sărite, le-am explicat. Că este o interpretare greșită a propriei persoane.

— Ai vrea să semene *mai mult* cu tine? m-a întreat Dan.

— Aș vrea să nu mai existe deloc.

Umilirea publică în epoca internetului

— Și asta mi se pare bizar, mi-a răspuns Dan, fluierând cu scepticism. Cred că aici se află un element foarte interesant, din punct de vedere psihologic.

— De ce? l-am întrebat.

— Mi se pare foarte agresiv din partea ta. Ai vrea să *ucidem* algoritmi ai? Cred că, pe undeva, te simți amenințat, m-a privit el îngrijorat. În mod normal, noi nu prea ne dorim să *ucidem* lucrurile care ne scot din sărite.

— Ești un TROLL!¹ am țipat la el.

Imediat după ce am terminat interviul, m-am avântat în aerul după-amiezei londoneze. Mă gândeam cu groază că va trebui să uploadez interviul pe YouTube, pentru că fusesem foarte vocal. M-am îmbărbătat singur la gândul comentariilor care-mi vor lua în derâdere ieșirile numai bune de zgâriat timpanul și l-am făcut public. Am așteptat zece minute. Apoi, neliniștit, am aruncat un ochi pe pagină.

„Furt de identitate, clar ca bună ziua“, scria primul comentator. „Ar trebui să-i respecte lui Jon libertatea individuală.“

„Uau“, mi-am zis în sinea mea, încă precaut.

„Cineva ar trebui să creeze conturi de Twitter alternative pentru mășcăricii ăia, unde să posteze

¹ În argoul online, un *troll* este o persoană căreia îi place să provoace discordie în discuții online (pe forumuri, în rețele sociale, pe paginile publicațiilor etc.), dând startul unor discuții aprinse în contradictoriu, postând comentarii controversate sau agasându-i pe ceilalți utilizatori. Cuvântul „troll“ a fost pentru prima oară folosit în acest sens la începutul anilor '80, sensul original provenind din engleza veche, unde desemna un pitic malefic sau un uriaș, personaje din folclorul scandinav renumite pentru plăcerea de a le face zile negre altora.

constant chestii despre dorința lor nestăpânită pentru pornografie infantilă“, adăugase alt comentator.

Am rânjit.

„Niște căcănari manipulatori“, continua al treilea. „Trebuie să le fuți una. Să-i dai în judecată, să-i faci praf, să-i razi de pe fața pământului. Dacă i-aș putea întâlni față-n față, le-aș spune că sunt pielea pulii.“

Eram beat de bucurie. Eu eram Inimă Neînfricăată¹, luasem cu asalt de unul singur câmpul de bătlălie ca, după doar câteva clipe, oamenii să mărșăluiescă în urma mea cu sutele.

„Niște idioți abjecți și nocivi, care se joacă cu viețile altora, după care se amuză de suferința și de furia victimei“, mai comentase cineva.

Am încuviințat serios din cap.

„Niște cretini plini de ură“, spunea următorul comentator. „Universitarii aștia cu creierii futuți ar trebui să aibă parte de-o moarte în chinuri. Muistu-ăla din mijloc e clar psihopat.“

M-am încruntat puțin.

„Sper că nu le va face nimeni rău“, mi-am zis în sinea mea.

„La camera de gazare cu ei! Mai ales cu muistu-ăla din mijloc. Și mai ales cu muistu-ăla chelios. Ca să nu mai zic de muistu-ăla care nu scoate o vorbă. După care, să ne pișăm pe hoiturile lor“, adăugase un comentator.

¹ Aluzie la *Braveheart*, filmul din 1995 al cărui protagonist, William Wallace (interpretat de Mel Gibson), este un luptător scoțian din secolul al XIII-lea, care-i conduce pe luptători în Primul Război de Independență scoțian, împotriva Regelui Edward I al Angliei.

Am câștigat. În câteva zile, cercetătorii l-au dezactivat pe @jon_ronson. Fuseseră umiliți, până când au fost nevoiți să consimtă la dezactivarea lui. Umilirea lor publică fusese asemenea butonului apăsat pentru restaurarea setărilor din fabrică. Ceva nu mergea ca uns. Comunitatea se aliase. Echilibrul era restabilit.

Cercetătorii au făcut mare caz în jurul eliminării *spambot*-ului. Au scris un articol în *The Guardian*, explicând că miza lor mai amplă era să sublinieze tirania algoritmilor de pe Wall Street. „Nu doar în viața lui Ronson există boți care-l manipulează. Ci în viețile noastre, ale tuturor“, scriau ei. Cu toate astea, eu tot n-am înțeles cum faptul că se pretindea c-aș mânca pachețele cu wasabi ar fi putut atrage atenția publicului asupra dominației exercitate de algoritmii de pe Wall Street.

„Mi s-a spus să te scot din uz – înțelegi ce înseamnă asta?“, postase David Bausola pe contul de Twitter al *spambot*-ului. „Mai ai doar câteva ore de trăit, sper să te bucuri de ele.“

„Apasă odată butonul de oprire, i-am scris într-un e-mail. Dumnezeu!“

Eram bucuros de victoria mea. Mă simțeam minunat. Senzația aia copleșitoare mă învăluia ca un sedativ. Străini din toate colțurile lumii îmi spuneau în cor că am dreptate. Un final mai potrivit nici că se putea.

Mi-au venit atunci în minte alte exemple recente de umiliri în cadrul rețelelor de socializare, umiliri pe care le savurasem și de care mă simțeam mândru. Primul caz important a avut loc în octombrie 2009. Cântărețul Stephen Gately de la Boyzone

fusese găsit mort când se afla în vacanță alături de partenerul lui, Andrew Cowles. Medicul legist a constatat o moarte naturală, dar editorialistul Jan Moir a scris în *Daily Mail*: „Indiferent care ar fi cauza morții, ea n-are cum să fie în niciun caz naturală... ceea ce aduce încă o puternică lovitură sub centura mitului uniunii civile, în care toți au trăit fericiți până la adânci bătrâneți.“

Doar nu mai aveam de gând să tolerăm un reviriment al bigotismului de viță veche, așa că, drept urmare a furiei noastre colective, Marks & Spencer și Nestlé au cerut ca reclamele lor să fie eliminate de pe pagina web a *Daily Mail*. Am trăit vremuri glorioase. I-am rănit pe cei de la *Mail* cu o armă pe care nu o înțelegeau – o umilire prin intermediul *social media*.

Apoi, când cei puternici și-au depășit atribuțiile, am fost din nou prezenți. După ce ziarul *Daily Mail* a ironizat o bancă de alimente în scopuri caritabile, pentru că a oferit de mâncare unui reporter sub acoperire fără să-i verifice actele de identitate, Twitter a reacționat în aceeași zi printr-o donație de 39.000 de lire sterline către organizația respectivă.

„Asta e minunăția rețelelor sociale“, scria un utilizator de Twitter despre campania aceea. „*Mail*, care se hrănește înainte de toate minșind oamenii în legătură cu vecinii lor, nu poate accepta faptul că oamenii comunică între ei, că își formează propriile păreri.“

Când LA Fitness a refuzat să anuleze abonamentul la sala de sport al unui cuplu care-și pierduse joburile și nu-și mai permitea să-l plătească, ne-am raliat din nou. LA Fitness a bătut imediat în retragere. Uriașii lumii începeau să pice pe capete grație

unor oameni care până nu demult erau neputincioși – bloggeri sau oricine altcineva cu un cont pe rețelele sociale. Iar arma care le venea de hac era nouă: umilirea online.

Așa se face că, într-o zi, mi-a picat fisa. În lume se petrecea un fenomen cu urmări reale. Ne aflam în zorii unei mărețe renașteri ale umilirii în public. După o picoteală de 180 de ani (pedepsele aplicate în public au dispărut în Marea Britanie prin 1837, iar în SUA, în 1839), revenise în forță. Atunci când foloseam rușinea, stăpâneam o unealtă inimaginabil de puternică. O unealtă coercitivă, care nu ținea cont de granițe, ale cărei vitează și influență creșteau văzând cu ochii. Ierarhiile începeau să se niveleze. Cei reduși la tăcere își puteau face vocea auzită. Într-un fel, era o democratizare a dreptății. Așa că am luat o hotărâre. Cu prima ocazie când va avea loc o desfășurare de forțe a umilirii în public la adresa unui vinovat de proporții – cu prima ocazie când dreptatea cetățenească avea să aibă câștig de cauză –, voi plonja în miezul ei. O voi investiga îndeaproape și voi scoate la lumină eficiența ei în îndreptarea greșelilor.

N-a fost nevoie să aștept prea mult. @jon_ronson a fost executat pe 2 aprilie 2012. Doar douăsprezece săptămâni mai târziu, în toiul nopții de 4 iulie, un bărbat întins pe canapeaua lui din Fort Greene, Brooklyn, a făcut o descoperire neașteptată în timp ce căuta idei de subiecte pentru blogul lui.

CE BINE CĂ NU SUNT AȘA CEVA

În toiul nopții de 4 iulie 2012, Michael Moynihan stătea întins pe canapea. Soția lui, Joanna, dormea la etaj, alături de copilul lor. Amândoi erau faliți, așa cum fuseseră dintotdeauna. Oricare alt jurnalist părea să facă mai mulți bani decât Michael. „Pur și simplu nu reușesc să fac bani [din scris]“, avea să-mi spună mai târziu. „Nu știu cum se face.“

Erau vremuri tulburi pentru ei. El avea treizeci și șapte de ani și trăia de pe o zi pe alta din blogging și colaborări ca *freelancer*, într-un bloc fără lift, dintr-o zonă nu prea arătoasă din Fort Greene, Brooklyn.

Dar tocmai primise o ofertă de job. *Washington Post* îl invitase să țină pe site-ul său un blog, timp de zece zile. Momentul ales nu era nici el tocmai potrivit: „Era 4 iulie. Toată lumea era în vacanță. Nici cititori nu erau și nici prea multe știri.“ Dar chiar și-așa, tot era ceva. Iar asta îl stresa la culme pe Michael. Același stres din cauza căruia se alesese praful de vacanța lor în Irlanda, unde merseseră în vizită la familia soției lui, îi făcea zile negre și acum, când stătea pe canapea.

Începu să vâneze subiecte de articole. A downloadat într-o doară cel mai nou best-seller intrat pe locul întâi în topul *New York Times* dedicat non-ficțiunii, o carte scrisă de Jonah Lehrer, un autor

tânăr, foarte arătos și recunoscut la nivel internațional, specializat în popularizarea psihologiei. Era o carte despre neurologia creativității, intitulată *Imagine: How Creativity Works*¹.

Primul capitol, „Creierul lui Bob Dylan“, i-a atras atenția lui Michael, dylanolog pasionat. Jonah Lehrer reconstruia un moment de maximă importanță din cariera creativă a lui Dylan – procesul mental prin care ajunsese să compună *Like a Rolling Stone*.

Într-o zi de mai din 1965, Dylan era plictisit și stors după un turneu epuizant, „numai piele și os, din cauza insomniei și a pastilelor“, sătul de propria muzică, considerând că nu-i mai rămăsese nimic de zis. După cum scria Jonah Lehrer:

Singurul lucru de care era convins era că viața asta nu avea să mai dureze mult. De fiecare dată când Dylan citea despre el însuși în ziare, spunea același lucru: „Doamne, ce bine că nu e vorba de mine“, spunea el. „Ce bine că nu sunt așa ceva.“

Așa că Dylan i-a spus managerului său că avea de gând să renunțe la industria muzicală. S-a mutat într-o căbănuță din Woodstock, New York. Voia, probabil, să scrie un roman.

Dar dintr-odată, tocmai când Dylan era cel mai decis să renunțe la muzică, a fost cuprins de o senzație stranie.

„E foarte greu de descris“, avea să-și aducă Dylan aminte mai târziu. „Genul de trăire pe care-o simți când ai ceva de zis.“

¹ *Imaginați-vă: Cum funcționează creativitatea.*

N-a fost de mirare că *Imagine* devenise un best-seller. Ce oameni n-ar vrea să citească așa ceva, să afle că, dacă suferă de un blocaj creativ și se simt lipsiți de speranță, sunt asemenea lui Bob Dylan, chiar înainte să compună *Like a Rolling Stone*?

Ca să înțelegeți mai bine, Michael Moynihan nu descărcase cartea lui Jonah Lehrer fiindcă suferea un blocaj și avea nevoie de sfaturi motivaționale despre cum să țină un blog pentru *Washington Post*. Jonah Lehrer fusese recent implicat într-un scandal minor, iar Michael se gândea să scrie despre asta. Unele dintre articolele pe care le scrisese pentru *New Yorker* fuseseră, după câte se părea, reciclate din articole pe care le publicase cu câteva luni înainte în *Wall Street Journal*. Michael voia să scrie despre cum în Marea Britanie auto-plagierea e considerată o infracțiune mai puțin importantă decât în America și despre ce spune acest lucru în privința celor două culturi.

Dar dintr-odată, Michael s-a oprit din citit. A reluat o propoziție.

„E foarte greu de descris“, avea să-și aducă Dylan aminte mai târziu. „Genul de trăire pe care-o simți când ai ceva de zis.“

Michael și-a mijit ochii. „Când dracu' a zis Dylan așa ceva?“, s-a gândit el.

— Ce ți-a stârnit suspiciuni? l-am întrebat pe Michael.

Luam amândoi prânzul la restaurantul Cookshop din Chelsea, New York City. Michael era arătos și agitat. Avea ochi de husky, deschiși la culoare și pătrunzători.